
AGNIESZKA BIERNACKA

Instytut Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski

a.biernacka@uw.edu.pl

WSPÓŁPRACA INSTYTUTU LINGWISTYKI STOSOWANEJ UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO ZE STOWARZYSZENIEM TŁUMACZY POLSKIEGO JĘZYKA MIGOWEGO: PRZESZŁOŚĆ, TERAŹNIEJSZOŚĆ, PRZYSZŁOŚĆ

STRESZCZENIE Współpraca Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego i Stowarzyszenia Tłumaczy Polskiego Języka Migowego sięga 2011 roku, kiedy to obydwie instytucje, uznając korzyści wynikające z prowadzenia wspólnych projektów badawczych i działań promujących zarówno poszerzenie wiedzy na temat norm tłumaczenia języka migowego, jak i badania roli i zadań tłumacza języka migowego, postanowiły podpisać porozumienie o współpracy. Zakłada ono wymianę doświadczeń, realizację wspólnych projektów naukowo-badawczych, publikowanie i wymianę materiałów naukowych i dydaktycznych, a także organizację wspólnych sesji naukowych. Ponadto porozumienie przewiduje wykłady członków STPJM zapoznające studentów ILS ze specyfiką zawodu tłumacza języka migowego i z potrzebami odbiorców tego rodzaju przekładu oraz szkolenia prowadzone przez wykładowców ILS jako merytoryczne wsparcie dla tłumaczy języka migowego zrzeszonych w STPJM w procesie kształcenia i certyfikacji jego członków. Dotychczasowe doświadczenia wynikające ze współdziałania na mocy porozumienia wskazują na silną potrzebę rozwoju uniwersalnego, inkluzywnego i niedyskryminującego podejścia do badań nad przekładem języka migowego i języków fonicznych w ujęciu komparatywnym.

1. WPROWADZENIE

Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego i Stowarzyszenie Tłumaczy Polskiego Języka Migowego to instytucje pionierskie

w swoich dziedzinach. ILS UW jest jednostką naukowo-dydaktyczną zajmującą się badaniami nad przekładem ustnym i pisemnym, przyswajaniem i nauczaniem języków obcych, a także badaniami literaturoznawczymi. O pozycji ILS UW w świecie nauki świadczy udział pracowników w krajowych i międzynarodowych wydarzeniach naukowych, publikacje w wysoko punktowanych polskich i zagranicznych czasopismach i wydawnictwach, a także przynależność Instytutu do prestiżowych międzynarodowych konsorcjów: European Masters in Conference Interpreting (EMCI), European Masters in Translation (EMT) i Conférence internationale permanente d'instituts universitaires de traducteurs et interprètes (CIUTI)¹.

Stowarzyszenie Tłumaczy Polskiego Języka Migowego (STPJM) jest pierwszą organizacją tłumaczy języka migowego w Polsce (słyszących, Głuchych i CODA – słyszących dzieci głuchych rodziców) założoną w 2009 roku. Jej celem jest wspieranie tłumaczy i zleceniodawców „w rozwijaniu wzajemnych relacji opartych na zasadach etycznych, jakości i profesjonalizmie, by dbać o dobre imię tłumaczy i satysfakcję ich klientów”².

Współpraca Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego i Stowarzyszenia Tłumaczy Polskiego Języka Migowego jest naturalną konsekwencją celów przyświecających działalności obydwu instytucji. W 2011 roku ILS UW i STPJM, uznając korzyści wynikające z prowadzenia wspólnych projektów badawczych i działań promujących zarówno poszerzenie wiedzy na temat norm tłumaczenia języka migowego, jak i badania roli i zadań tłumacza języka migowego, postanowiły podpisać porozumienie o współpracy.

2. POROZUMIENIE O WSPÓŁPRACY W KONTEKŚCIE BADAŃ NAD PRZEKŁADEM JĘZYKÓW MIGOWYCH

Współpraca ILS UW z STPJM wpisuje się w ogólnoswiatowy nurt włączania języków migowych do katalogu sposobów komunikowania się

¹ Szczegółowe informacje o Instytucie Lingwistyki Stosowanej UW są dostępne na stronie: www.ils.uw.edu.pl (dostęp: 21.02.2020).

² Szczegółowe informacje o Stowarzyszeniu Tłumaczy Polskiego Języka Migowego (STPJM) są dostępne na stronie: stpjm.org.pl (dostęp: 22.02.2020).

na zasadach równoprawnych z językami fonicznymi. Przejawy tej strategii obejmują m.in. prowadzenie wielokierunkowych badań, których wyniki są publikowane i komentowane na poziomie międzynarodowym jako kamienie milowe; należy tu wymienić takie aspekty, jak ewolucja w postrzeganiu języków migowych i społeczności posługujących się tymi językami jako językami A oraz zainteresowanie się osób słyszących językami migowymi jako językami B i C³ – w zakresie uczenia się tych języków i ich nauczania (por. Llewellyn-Jones 2004; Roy 2005; Napier 2012; Roy i Napier 2015; Kalata-Zawłocka 2017; Rutkowski 2017; Kermit 2020). Do tego katalogu publikacji należy dodać opracowania naukowe w formie raportów dotyczących sytuacji języków migowych (por. Leeson i Venturi 2017) oraz kodeksy etyki zawodowej – zarówno te adresowane konkretnie do tłumaczy języka migowego (por. *Kodeks etyczny STPJM*⁴), jak i te skierowane do tłumaczy języka migowego i języków fonicznych (por. *Kodeks zawodowy tłumacza przysięgłego TEPIS*⁵).

3. FORMY WSPÓŁPRACY

Porozumienie o współpracy między Instytutem Lingwistyki Stosowanej a Stowarzyszeniem Tłumaczy Polskiego Języka Migowego z 2011 roku obejmuje wspólne działania w zakresie:

- wymiany doświadczeń,
- realizowania projektów naukowo-badawczych,
- publikacji i wymiany materiałów naukowych i dydaktycznych,
- organizacji wspólnych sesji naukowych,
- prowadzenia przez tłumaczy zrzeszonych w STPJM wykładów zapoznających studentów ILS ze specyfiką zawodu tłumacza języka migowego i z potrzebami odbiorców tego rodzaju tłumaczenia,

³ Kategorie języków: A (język ojczysty), B (aktywny język obcy) oraz C (pasywny język obcy) wg klasyfikacji Międzynarodowego Stowarzyszenia Tłumaczy Konferencyjnych (Association Internationale des Interprètes de Conférence, AIIC), <https://aiic.org/site/world/conference/glossary> (dostęp: 16.06.2021).

⁴ <http://nowy.stpjm.org.pl/wp-content/uploads/2016/11/kodeks.pdf> (dostęp: 30.03.2020).

⁵ <https://tepis.org.pl/kodeks-tlumacza-przysieglego/> (dostęp: 30.03.2020).

- ⊙ organizowania szkoleń prowadzonych przez wykładowców ILS jako merytorycznego wsparcia dla tłumaczy języka migowego zrzeszonych w STPJM w procesie kształcenia i certyfikacji jego członków.

4. BADANIA

W ramach współpracy między ILS a STPJM realizowane są projekty badawcze, których celem jest wszechstronna analiza porównawcza przekładu języków fonicznych i polskiego języka migowego. W 2018 roku został zapoczątkowany projekt non profit „Zintegrowane podejście do przekładu bilateralnego dla języków fonicznych i migowych – Integrated Approach to Spoken and Sign Language Interpreting (IASSLI)”, prowadzony i realizowany przez Autorkę niniejszego tekstu oraz była prezes STPJM dr Aleksandrę Kalatę-Zawłocką. Celem tego pionierskiego i unikatowego projektu jest wspieranie kształcenia ustawicznego tłumaczy polskiego języka migowego poprzez wdrażanie wiedzy o strategiach i technikach w tłumaczeniu bilateralnym języków fonicznych z wykorzystaniem umiejętności przedstawicieli akademickiego środowiska naukowo-badawczego.

Pierwszy etap projektu zakładał weryfikację wstępnej hipotezy dotyczącej stosowania zarówno przez tłumaczy języków fonicznych, jak i przez tłumaczy PJM tego samego katalogu technik w tłumaczeniu bilateralnym oraz omówienie tych technik z perspektywy zasad etyki. W ramach pierwszego etapu przeprowadzono dwa szkolenia dla tłumaczy języka migowego ze Stowarzyszenia Tłumaczy Polskiego Języka Migowego: „Strategie i techniki w tłumaczeniu bilateralnym – między teorią a praktyką” (Warszawa, 25.02.2018) oraz „Strategie i techniki w tłumaczeniu bilateralnym – między teorią a praktyką (2)” (Warszawa, 20.05.2018). Pokłosiem tych warsztatów były dwa referaty autorek i wykonawczyń projektu na międzynarodowych konferencjach:

- ⊙ referat pt. *Techniques deployed by spoken and sign language public service interpreters: a comparative study* (2018) przedstawiony na Kongresie didTrad 2018 – IV Congreso internacional sobre investigación en Didáctica de la traducción na Universitat Autònoma de Barcelona w Hiszpanii;

- referat pt. *Zintegrowane podejście do tłumaczenia języków fonicznych i migowych* (2018) zaprezentowany na konferencji z cyklu *Imago mundi* „Tłumaczenie wczoraj, dziś i jutro” w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego.

Wyniki badań przeprowadzonych na pierwszym etapie projektu i przedstawionych w wymienionych referatach zostały następnie szczegółowo omówione w dwóch artykułach naukowego autorstwa obydwu badaczek:

- *Techniki w tłumaczeniu bilateralnym: zintegrowane podejście do przekładu języków fonicznych i migowych*, w: *Tłumaczenie wczoraj, dziś i jutro*, red. K. Hejwowski, K. Dębska, D. Urbanek, Warszawa: Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego 2019, s. 57–82;
- *Techniques deployed by sign and spoken language public service interpreters: a comparative study*, „Półrocznik Językoznawczy Tertium. Tertium Linguistic Journal” 2019, 4(1), s. 162–192.

Wstępem do drugiego etapu projektu było szkolenie dla tłumaczy języka migowego z STPJM pt. „Role tłumacza a etyka” (Warszawa, 16.02.2019). W trakcie drugiego etapu przeprowadzono ilościowo-jakościowe analizy porównawcze treści kodeksów etyki opracowanych przez organizacje zawodowe tłumaczy języków fonicznych i migowych: *Kodeksu zawodowego tłumacza przysięgłego PT TEPIS* oraz *Kodeksu etycznego STPJM*. Wyniki tego badania zostały omówione we wspólnym artykule naukowym autorek projektu pt. *One ethics for all? A comparative study of the Polish codes of ethics for spoken and sign language interpreters* (Biernacka i Kalata-Zawłocka 2021).

Ze względu na ogromną potrzebę wypełnienia luki w badaniach nad przekładem ustnym w ujęciu komparatystycznym obejmującym języki foniczne i języki migowe planowane są kolejne etapy projektu. Badania te wpisują się w strategię zarówno STPJM, jak i ILS, w szczególności w związku z programowym rozszerzeniem oferty językowej Instytutu o polski język migowy.